

Sygn. akt III UK 478/19

POSTANOWIENIE

Dnia 8 października 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z odwołania E. T.
od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w W.
o zasiłek macierzyński,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 8
października 2020 r.,
na skutek skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Okręgowego -
Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w W.
z dnia 27 lutego 2019 r., sygn. akt VIII Ua (...),

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W. na rzecz E. T. 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w W. wyrokiem z 27 lutego 2019 r. oddalił apelację pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W. od wyroku Sądu Rejonowego z 25 września 2018 r., który uwzględnił odwołanie ubezpieczonej E. T. i zmienił decyzję pozwanego z 29 maja 2015 r. w ten sposób, że przyznał jej prawo do zasiłku macierzyńskiego za okres ustalony przepisami Kodeksu pracy jako okres: urlopu macierzyńskiego – od 23 kwietnia do 9 września 2015 r.; dodatkowego urlopu macierzyńskiego – od 10 września do 21 października 2015 r.; urlopu rodzicielskiego – od 22 października 2015 r. do 20 kwietnia 2016 r. Ubezpieczona

podlegała ubezpieczeniom społecznym od 2 czerwca 2014 r. do 26 stycznia 2015 r. z tytułu umowy z „P.”. 15 października 2014 r. została zgłoszona przez F. T. do ubezpieczeń społecznych jako osoba współpracująca. Decyzją z 8 maja 2015 r. pozwany stwierdził, że E. T. nie podlega ubezpieczeniom od 15 października 2014 r. do 26 stycznia 2015 r. jako osoba współpracująca wobec wcześniejszego tytułu ubezpieczenia. Decyzją z 15 maja 2015 r. odmówił jej prawa do zasiłku chorobowego od 14 stycznia do 6 maja 2015 r. Wskazał, że została objęta dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym od 27 stycznia 2015 r. Sporną decyzją z 29 maja 2015 r. pozwany odmówił jej prawa do zasiłku macierzyńskiego od 23 kwietnia 2015 r. Ubezpieczona miała nadpłatę składek w okresie od października do stycznia 2015 r. w wysokości 9.708,56 zł. Niedopłata w składkach od lutego do kwietnia 2015 r. wyniosła 7.954,51 zł. Pozwany zaliczył nadpłatę w ten sposób, że przyjął, iż za styczeń 2015 r. ubezpieczona powinna uiścić składkę za cały miesiąc od zadeklarowanej podstawy, nie zaś pomniejszoną proporcjonalnie z uwagi na objęcie ubezpieczeniem w trakcie trwania miesiąca (od 27 do 31 stycznia). W ocenie pozwanego ubezpieczona jako deklarująca podstawę wymiaru składek w wysokości wyższej niż minimalna podstawa wymiaru nie miała prawa do proporcjonalnego pomniejszenia zadeklarowanej podstawy. Skutkiem takiego rozliczenia nadpłaty (również za luty i marzec) brakowało składki za kwiecień 2015 r. To zaś stanowiło podstawę do twierdzenia o braku ubezpieczenia dobrowolnego chorobowego oraz prawa do zasiłku macierzyńskiego od 23 kwietnia 2015 r. i dalszych świadczeń. Sąd Rejonowy uwzględniając odwołanie ubezpieczonej stwierdził, że przysługiwało jej prawo do proporcjonalnego pomniejszenia podstawy wymiaru składki, bowiem do ubezpieczeń zgłosiła się 27 stycznia 2015 r., nie zaś od początku miesiąca, stąd nadpłata pokrywała składkę za kwiecień 2015 r. (art. 24 ust. 6a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych). Stanowiło to podstawę prawa do świadczeń (art. 29 ust. 1 pkt 1 ustawy z 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa). Sąd Okręgowy w uzasadnieniu oddalenia apelacji pozwanego dodał, że prawidłowa interpretacja art. 18 ust. 9 i 10 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych wskazuje, że nie chodzi o zawężenie możliwości proporcjonalnego pomniejszenia jedynie do najniższej podstawy wymiaru składek,

ale podkreślenie, że nawet najniższa podstawa wymiaru podlega proporcjonalnemu pomniejszeniu. Skoro prawo do proporcjonalnego pomniejszenia podstawy wymiaru składek ustawodawca przyznał osobom deklaruującym minimalną podstawę wymiaru składek, to tym bardziej takiego prawa nie można pozbawić ubezpieczonych, którzy zadeklarowali wyższą podstawę wymiaru składek od minimalnych. Za miesiąc, w którym nastąpiło objęcie ubezpieczeniami lub ich ustanie i jeżeli trwały one tylko przez część miesiąca, kwotę najniższej podstawy wymiaru składek zmniejsza się proporcjonalnie, dzieląc ją przez liczbę dni kalendarzowych tego miesiąca i mnożąc przez liczbę dni podlegania ubezpieczeniu (art. 18 ust. 9). Zasady zmniejszania najniższej podstawy wymiaru składek stosuje się odpowiednio w przypadku niezdolności do pracy trwającej przez część miesiąca, jeżeli z tego tytułu ubezpieczony spełnia warunki do przyznania zasiłku (art. 18 ust. 10).

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano na podstawę przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. W uzasadnieniu powołano uregulowania z art. 18 ust. 9 i 10 ustawy systemowej, gdyż budzą poważne wątpliwości w wykładni, co potwierdza niejedolite orzecznictwo. W ocenie skarżącego wykładnia językowa jednoznacznie wskazuje na możliwość proporcjonalnego zmniejszenia podstawy wymiaru składki w miesiącu, w którym nastąpiło objęcie ubezpieczeniami lub ich ustanie, bądź w przypadku niezdolności do pracy trwającej przez część miesiąca wyłącznie w stosunku do ubezpieczonych, którzy zadeklarowali minimalną podstawę wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne z tytułu prowadzonej działalności pozarolniczej. Odmienne rozumienie przepisu byłoby sprzeczne z jego literalnym brzmieniem i intencją ustawodawcy, który używając sformułowania „kwotę najniższej podstawy wymiaru składek zmniejsza się proporcjonalnie” wyraźnie ograniczył możliwość korzystania z proporcjonalnego pomniejszenia podstawy wymiaru składek tylko do tej kategorii ubezpieczonych, którzy zadeklarowali najniższą podstawę wymiaru składki. Orzecznictwo sądowe nie jest jednolite w tej kwestii. Przeciwna linia orzecnicza przyjmuje, że ubezpieczeni, którzy zadeklarowali składkę na ubezpieczenia emerytalne i rentowe w rozmiarze przekraczającym ustawowe minimum, mają prawo do proporcjonalnego zmniejszenia podstawy wymiaru składki

w miesiącu, w którym nastąpiło objęcie ubezpieczeniem lub ustanie ubezpieczenia, bądź w przypadku niezdolności do pracy trwającej przez część miesiąca. Skoro ustawodawca prawo do proporcjonalnego pomniejszenia podstawy wymiaru składek przyznał osobom deklarującym minimalną podstawę wymiaru składek, to tym bardziej takiego prawa nie można pozbawić ubezpieczonych, którzy zadeklarowali wyższą podstawę wymiaru składek od minimalnej. Odmierna interpretacja prowadziłaby do nieuzasadnionego uprzywilejowania tych ubezpieczonych, którzy zadeklarowali podstawę wymiaru składek w minimalnej wysokości i w konsekwencji do naruszenia zasady równego traktowania wszystkich ubezpieczonych (art. 2a ust. 1 i 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych), dotyczącej przede wszystkim objęcia systemem ubezpieczeń społecznych, obowiązku opłacania składek i obliczania ich wysokości.

W odpowiedzi ubezpieczona wniosła o nieprzyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i zasądzenie kosztów.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Organ rentowy wykazał rozbieżność w orzecznictwie Sądów i dlatego wskazanie na podstawę przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. było zasadne.

Rozbieżność ta leżała u podstaw pytania prawnego zwykłego składu Sądu Najwyższego, który postanowieniem z 17 stycznia 2019 r. (III UZP 10/18) na podstawie art. 390 § 1 zdanie 2 k.p.c. przekazał powiększonemu składowi Sądu Najwyższego zagadnienie prawne do rozstrzygnięcia o treści:

"Czy zgodnie z art. 18 ust. 9 oraz ust. 10 ustawy z dnia 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych ubezpieczony ma prawo do proporcjonalnego zwrotu uiszczonych na rzecz organu rentowego składek na ubezpieczenia społeczne w przypadku powstania niezdolności do pracy w miesiącu, za który została zapłacona składka w pełnej miesięcznej wysokości, wyłącznie w przypadku zadeklarowania najniższej podstawy wymiaru składek, czy też takie prawo przysługuje ubezpieczonemu również w przypadku zadeklarowania podstawy wymiaru składek wyższej niż minimalna?".

Skład siedmiu sędziów Sądu Najwyższego 11 lipca 2019 r. (III UZP 1/19) podjął następującą uchwałę:

„Proporcjonalnemu zmniejszeniu ulega kwota najniższej podstawy wymiaru składek bez względu na jej wysokość zadeklarowaną przez osobę prowadzącą pozarolniczą działalność (art. 18 ust. 9 i 10 oraz art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, jednolity tekst: Dz. U. z 2019 r., poz. 300 z późn. zm.)”.

W uzasadnieniu stwierdził, że ustawodawca nie zawęził możliwości korzystania z proporcjonalnego pomniejszania podstawy wymiaru składki tylko do ubezpieczonych, którzy zadeklarowali najniższą podstawę wymiaru składki.

Można zatem uznać, że problem rozbieżności w wykładni nie występuje w Sądzie Najwyższym. Podjęta uchwała zasługuje na aprobatę nie tylko ze względu na przedstawioną argumentację w jej uzasadnieniu ale także ze względu na rangę składu.

Sąd Najwyższy jest organem władzy sądowniczej, powołanym do sprawowania wymiaru sprawiedliwości przez zapewnienie zgodności z prawem i jednolitości orzecznictwa sądów powszechnych i sądów wojskowych przez rozpoznawanie środków odwoławczych oraz podejmowanie uchwał rozstrzygających zagadnienia prawne (art. 1 pkt 1 lit. a ustawy z 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym).

Uprawnia to stwierdzenie, że zgłoszony we wniosku problem wykładni i rozbieżności w orzecznictwie nie jest aktualny jako przesłanka przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.

Z tych przyczyn orzeczono jak w sentencji (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

O kosztach orzeczono na podstawie § 9 ust. 2 i § 10 ust. 4 pkt 2 – stosowanych odpowiednio do odpowiedzi na skargę kasacyjną – rozporządzenia z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie.